

Instytut Programów Szkolnych

✓

GEOGRAFIA
w klasach I-IV szkół ponadpodstawowych
w roku szkolnym 1989/90

Materiały informacyjne dla nauczycieli

Warszawa 1989

INSTYTUT PROGRAMÓW SZKOLNYCH

G E O G R A F I A

w klasach I, II, III, IV szkół ponadpodstawowych
w roku szkolnym 1989/90

Materiały informacyjne dla nauczycieli

Warszawa. 1989

Autor: mgr Tadeusz Wojciechowski

341.2::91(043)

2553/b/c

Spis treści	str.
1. Informacje o nowych programach i podręcznikach ...	4
2. Charakterystyka celów i treści kształcenia	6
3. Przykładowy wykaz literatury pomocniczej dla nauczyciela	10

Informacja o nowych programach i podręcznikach

W roku szkolnym 1989/90 nowe programy nauczania¹⁾ będą obowiązywały w:

A. liceach ogólnokształcących w klasie I, II, III i IV;

B. średnich szkołach zawodowych

1) w szkołach o pięciogodzinnym cyklu kształcenia geograficznego w klasie I i II;

2) w szkołach, w których w planie nauczania geografia występuje wyłącznie w klasie I lub II (2-godzinny cykl kształcenia);

3) w szkołach, w których w planie nauczania geografia występuje w klasie III lub IV (2-godzinny cykl kształcenia).

W roku szkolnym 1990/91 nowe programy nauczania²⁾ będą obowiązywały w:

C. szkołach nietechnicznych na podbudowie zasadniczej szkoły zawodowej w klasie II.

Do programów nauczania geografii dołączono obowiązujące zmiany w programach nauczania szkół ponadpodstawowych, wydane przez WSiP w 1988 r. w formie oddzielnej broszury.

Ad. A. W liceach ogólnokształcących w klasach I, II, III i IV obowiązuje nowy program nauczania geografii nr OP-23-4120-6/84 (wariant "A"). Program ten został opublikowany w czasopiśmie "Geografia w Szkole" 1985/4 oraz wydany przez WSiP w 1986 r. w formie broszury pt: "Program liceum ogólnokształcącego, liceum zawodowego i technikum-Geografia".

W klasie I i II obowiązuje podręcznik: W. Stankowski - Geografia fizyczna z geologią dla szkoły średniej. WSiP (wydania od roku 1987).

W klasie III obowiązuje podręcznik: Z Batorowicz, J. Nalewajko, A. Suliborski - Polska w Europie. Podręcznik geografii dla szkoły średniej. WSiP, 1988.

1/ Program liceum ogólnokształcącego oraz liceum zawodowego i technikum. Geografia /nr OP-234120-6/84.

2/ Program szkół nietechnicznych na podbudowie zasadniczej szkoły zawodowej. Geografia /nr OP-234135-2/85/.

W klasie IV obowiązuje podręcznik: Z. Dobosiewicz, R. Domachowski - Geografia społeczno-gospodarcza. Podręcznik dla szkoły średniej. Warszawa: WSiP, 1989.

Ad. B. Program dla średnich szkół zawodowych został opublikowany w czasopiśmie "Geografia w Szkole" 1985/5 oraz wydany w 1986 r. przez WSiP w formie broszury pt. "Program liceum ogólnokształcącego, liceum zawodowego i technikum-Geografia.

1/ W szkołach o 5-godzinny cykl kształcenia geograficznego w klasach I i II obowiązuje program nauczania geografii nr OP-23-4120-6/84/ (wariant "B")¹⁾

W klasie I obowiązują podręczniki:²⁾

- W. Stankowski - Geografia fizyczna z geologią dla szkoły średniej WSiP (wydania od 1987 r.) do części I programu.

- Z. Dobosiewicz, R. Domachowski - Geografia społeczno-gospodarcza. Podręcznik dla szkoły średniej. WSiP (wydania od 1989 r.), do części II programu.

W klasie II obowiązuje podręcznik:

- Z. Batorowicz, J. Nalewajko, A. Sulikowski - Polska w Europie. Podręcznik dla szkoły średniej. WSiP (wyd. od 1988 r.).

2/ W średnich szkołach zawodowych o 2-godzinny cykl kształcenia geograficznego, realizowanym wyłącznie w klasie I lub II, obowiązuje program OP-23-41-20-6/84 (wariant "D"); zaleca się korzystanie z podręcznika:

- R. Domachowski, D. Makowska - Geografia dla ZSZ. WSiP, 1987.

3/ W technikumach i liceach zawodowych, w których w planie nauczania geografia występuje w klasie IV (2-godzinny cykl kształcenia), obowiązuje program OP-23-4120-6/84 (wariant "C").

1/ Od następnego roku szkolnego będzie obowiązywał przygotowany specjalnie dla tego typu szkół podręcznik: A. Dylikowa, D. Makowska, Olszewski - Geografia gospodarcza dla I klasy liceum zawodowego (ekonomicznego)

2/ Dla klasy I programu geografii nr OP 23-4120-6/84 (wariant "B").

Obowiązującym podręcznikiem jest: S. Piskorz, S. Zając. Geografia świata i Polski. Podręcznik dla klasy IV Technikum i Liceum Zawodowego. WSiP (w druku). W zastępstwie zaleca się korzystanie z podręcznika: R. Domachowski, D. Makowska - Geografia dla ZSZ. WSiP, 1987 r.

Ad. C. W szkołach nietechnicznych na podbudowie zasadniczej szkoły zawodowej obowiązuje nowy program nauczania geografii nr OP-234135-2/85.

Nauka w tego typu szkołach trwa trzy lata. Geografia w planach nauczania występuje w klasie II i III. Program geografii został wydany przez WSiP w 1986 r. w formie broszury pt. "Program szkół nietechnicznych na podbudowie zasadniczej szkoły zawodowej - Geografia".

W tej chwili nie opracowano jeszcze podręcznika dla tego typu szkół. Informacje na ten temat zamieszczone będą w terminie późniejszym w publikacjach urzędowych MEN oraz czasopiśmie przedmiotowym "Geografia w Szkole".

II. Charakterystyka celów i treści kształcenia

Informacje o nowych programach geografii w szkołach ponadpodstawowych, których realizację rozpoczęto kolejno: w roku szkolnym 1986/87, 1987/88 i 1988/89, znajdują się w broszurach informacyjnych wydanych przez Ministerstwo Oświaty i Wychowania - Instytut Programów Szkolnych w roku 1986 i 1987 oraz w czasopiśmie "Geografia w Szkole" 1986/3 i 1987/3 oraz Instytut Programów Szkolnych w 1988 r.

W roku szkolnym 1989/90 po raz pierwszy będzie realizowany nowy program w klasie IV liceum ogólnokształcącego ("Człowiek i jego działalność we współczesnym świecie") oraz w klasie IV technikum i liceum zawodowego ("Geografia świata i Polski").

Szczegółowe rozkłady materiałów zostaną opublikowane w "Geografii w Szkole" 1989/2.

Program pt. "Człowiek i jego działalność we współczesnym świecie" kończy obecnie kształcenie geograficzne na poziomie licealnym. W starym programie zagadnienia dotyczące geografii świata występowały w klasie II. Nowy program realizowany jest w klasie IV, w wymiarze 1 go-

dziny tygodniowo.

Zmienił on także w sposób istotny swoją strukturę. W programie można wyodrębnić siedem głównych działów:

- Ziemia planetą ludzi;
- Środowisko geograficzne jako podstawa działalności człowieka;
- Problemy wyżywienia ludności;
- Procesy urbanizacyjne;
- Procesy uprzemysłowienia;
- Współczesne formy organizacji życia społeczno-gospodarczego;
- Przestrzeń, w której żyję - przestrzeń, którą zmieniam - przestrzeń, za którą odpowiadam.

Program porusza zagadnienia globalne, rezygnując z przeglądu gałęziowego czy regionalnego zagadnień gospodarczych. Głównym celem jest poznanie form gospodarki człowieka oraz jej przemian w różnych warunkach środowiska, podziału politycznego świata i głównych systemów polityczno-gospodarczych.

Materiał programowy powinien prowadzić do zrozumienia potrzeby wymiany dóbr, wynikającej z międzynarodowego podziału pracy. Uczeń powinien posiadać umiejętność dostrzeżenia i rozumienia konfliktów jako skutków napięć ekonomicznych i społeczno-politycznych, a także wiedzę o roli środowiska w życiu współczesnego człowieka, współczesnych społeczeństw. Powinien również mieć świadomość zasad nienaruszalności praw przyrody i konieczności racjonalnego wykorzystania jej zasobów w skali kraju i świata.

Problemowy układ programu i stawiane w nim cele, a jednocześnie duża elastyczność, dająca możliwość omawiania zagadnień problemowych na przykładzie współcześnie dziejących się procesów i zdarzeń (przy stosunkowo małym wymiarze czasowym), wymaga precyzji w formułowaniu wniosków, przemyślanego wyboru przykładów i dobrego przygotowania nauczyciela. Szczegółowe uwagi znajdują się w części programu poświęconej zagadnieniom związanym z jego realizacją.

Nowy program geografii w liceum ogólnokształcącym na wszystkich poziomach nauczania, również w klasie IV LO, zobowiązuje nauczyciela geografii do realizacji

obowiązkowych lekcji w terenie i wycieczek. Zajęcia terenowe organizowane w klasie IV powinny uwzględniać treści programu z klasy III i IV.

Program pt. "Geografia świata i Polski" jest nowym programem dla klas IV technikum i liceum zawodowego.

W programie tym wyodrębniono osiem głównych działań:

- Geografia jako nauka, jej zadania, przedmiot badań i funkcje;
- Mapa jako symboliczny obraz zjawisk przyrodniczych i społeczno-gospodarczych;
- Konsekwencje kształtu i ruchów Ziemi;
- Środowisko naturalne podstawą rozwoju społeczno-ekonomicznego społeczeństw;
- Procesy demograficzne i urbanizacyjne na świecie i w Polsce ich wpływ na zmianę środowiska naturalnego;
- Człowiek i jego działalność gospodarcza;
- Procesy społeczno-ekonomiczne w przestrzeni geograficznej;
- Racjonalne gospodarowanie zasobami środowiska geograficznego.

Nowy program, w odróżnieniu od dotychczasowego, rezygnuje z systematycznego omawiania rozmieszczenia i wielkości produkcji przemysłowej, rolnej, rybołówstwa, leśnictwa i innych gałęzi gospodarki, a także przeglądu regionów polityczno-gospodarczych świata.

Nowy program ma zupełnie inną, nową strukturę, odpowiadającą współczesnym kierunkom rozwoju geografii. W swojej konstrukcji systematyzuje podstawy wiedzy o metodach badań w geografii, o środowisku jako podstawie rozwoju społeczno-ekonomicznego społeczeństw, obejmuje problemy gospodarki społeczno-gospodarczej świata i na tym tle wybrane zagadnienia z geografii Polski.

Dla liceum zawodowego i technikum nie określa się oddzielnych celów nauczania geografii. Są one takie same, jak w liceum ogólnokształcącym. Przy realizacji programu powinna jednak zostać uwzględniona specyfika szkolnictwa zawodowego. W szkołach zawodowych należy większy nacisk położyć na zapoznanie uczniów z naukowymi zasadami procesów produkcji, znajdujących się w określonych relacjach do środowiska geograficznego, z nowymi technologiami,

szczególnie w dziedzinie ochrony środowiska. Wielokierunkowość kształcenia zawodowego wymaga bardziej elastycznego podejścia do programu nauczania niż w liceum ogólnokształcącym. Zależnie od kierunku kształcenia, poszczególne rozdziały programu powinny zostać bądź to rozszerzone, bądź też zredukowane. W zależności od kierunku kształcenia należy dążyć także do rozszerzenia działów bardzo istotnych z punktu widzenia potrzeb kształcenia zawodowego. Jednocześnie powinny być ograniczone partie materiału o marginesowym znaczeniu dla danego kierunku kształcenia oraz zagadnienia poznane dokładniej przez uczniów na lekcjach przedmiotów zawodowych. Nakłada to na nauczycieli przedmiotu obowiązek dogłębnej analizy programu geografii w celu przystosowania go do potrzeb danego typu szkoły.

Geografia występuje również w planach nauczania klas II i III szkół nietechnicznych na podbudowie zasadniczej szkoły zawodowej.

Realizacja geografii jako przedmiotu nauczania rozpocznie się, zgodnie z programem w roku szkolnym 1991/92 w klasie II i w roku szkolnym 1992/93 w klasie III. W planach nauczania tych szkół geografia wraz z biologią występuje jako przedmiot do wyboru, w wymiarze 2 godzin tygodniowo w klasie II i III. Kurs geografii w klasie II rozpoczyna się od zapoznania uczniów z wybranymi zagadnieniami z zakresu geografii fizycznej ogólnej oraz geologii. Takie ujęcie treści stanowi podbudowę pod właściwe rozumienie problemów dotyczących gospodarowania człowiekiem w środowisku.

W drugiej części programu uczniowie zapoznają się z najważniejszymi problemami społeczno-gospodarczymi świata. W klasie II materiał nauczania obejmuje systematyczny kurs geografii Polski. Materiał programowy jest tak dobrany, aby móc osiągnąć cele kształcenia ogólnego takie, jak w średnich szkołach zawodowych.

Materiały szczegółowe, służące realizacji programu, np. rozkłady materiału, ukazały się w czasopiśmie przedmiotowym w terminach późniejszych, odpowiadających czasowi wdrażania tego programu w szkołach.

3. Przykładowy wykaz literatury pomocniczej dla nauczyciela
- Bartkowski T.: Kształtowanie i ochrona środowiska. Warszawa: PWN, 1981.
 - Barbag J.: Geografia gospodarki świata. Warszawa: WSiP, 1988.
 - Batorowicz Z., Suliborski A.: Geografia ekonomiczna Polski. Makroregiony gospodarczo-planistyczne. Warszawa: WSiP, 1988.
 - Dobosiewicz Z., Olszewski T. : Geografia ekonomiczna świata. Warszawa: PWE, 1987.
 - Geografia ekonomiczna Polski. Pod red. R. Domańskiego. Warszawa: PWE, 1985.
 - Maryjański A.: Ludność świata. Warszawa: PWE, 1977.
 - Chmielowski L.: Problemy żywnościowe. Warszawa: PWN, 1982.
 - Kostrowicki J.: Zarys geografii rolnictwa. Warszawa: PWE, 1973.
 - Ochrona przyrody i jej zasobów. Pod red. W. Szafer. Warszawa: PWN, 1973.
 - Szczęsny T.: Ochrona przyrody i krajobrazu. Warszawa: PWE, 1982.
 - Lobożewicz Z.: Krajoznawstwo i turystyka w szkole. Warszawa: WSiP, '985.
 - Ratajski L.: Metodyka kartografii społeczno-gospodarczej. Warszawa: PPWK, 1975.
 - Czasopismo: "Geografia w Szkole".
 - Wybór pozycji z geograficznej serii "Świat". Warszawa: WSiP.

